

суспільства, культури, обумовлює оволодіння всіма учнями перш за все базовою природничо-науковою компетентністю. Інтеграція змісту природничо-наукової освіти на основі ядра природничонаукових знань та загальних закономірностей природи, обумовлює формування в учнів «енергійного бюджету» (термін С.А. Подолинського), здатності учнів виконувати роботу при найменшій затраті енергії. Таким чином, ефективна та справедлива освіта є водночас і економічно ефективною освітою.

Компетентнісна модель освіти обумовлена інтегрованим її змістом на основі загальних закономірностей природи.

Ключові слова: компетентнісно орієнтоване навчання, предметні компетентності, загальні закономірності природи, суспільства, культури, ефективна, справедлива освіта.

Список використаних джерел

1. Ильченко В. Р., Гуз К. Ж. Модернизация содержания образования как национальная проблема. *Педагогика*. 2011. № 4. С. 3-8.
2. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.): монографія. К.: Богданова А. М., 2009. 404 с.

НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

*Ільченко Олексій,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Навчальне середовище як генеральний дидактичний фактор відіграє найбільшу роль в досягненні ефективності навчального процесу взагалі (І. П. Підласий, П. І. Матвієнко, А. В. Хуторський та ін.) і формування компетентностей учнів зокрема. Без організації відповідного компетентнісній моделі освіти навчального середовища неможливо досягти її ефективності [1].

Навчальне середовище як педагогічно організована система умов, впливів і можливостей для формування комплексу потреб особистості з життєвими цінностями, представника технологізованого суспільства включає такі основні структурні елементи: стандарт освіти, навчально-методичне забезпечення, матеріальну базу школи, модель педагогічного процесу, взаємовідносини учнів, учителів, батьків, громадських організацій з учнями. Ці структурні елементи можна об'єднати в три групи: фізичне оточення, зміст навчання, людський чинник. У вітчизняній педагогічній науці відсутні дослідження, які присвячені теоретико-методичним засадам формування навчального середовища для цілісної освіти в старшій школі, компетентнісної моделі викладання природничо-математичних, літературознавчих дисциплін.

Теоретико-методичні засади формування навчального середовища для засвоєння учнями цілісного (інтегрованого) змісту природничо-математичних, літературознавчих дисциплін, формування у них природничо-наукової компетентності мають базуватися на концепції цілісної природничо-наукової освіти (К. Ж. Гуз та ін.), принципах і методичних підходах ОСР — освіти сталого розвитку (В. Р. Ільченко та ін.) та узагальненні підходів до визначення змісту понять «навчальне середовище», «цілісність знань», «компетентність».

Генеральний дидактичний фактор «навчальне середовище» є визначальним у ефективності засвоєння учнями знань (П. І. Матвієнко), в тому числі і цілісності знань про дійсність, формування природничо-наукової компетентності учнів, як основи інших компетентностей.

Складові матеріальної бази навчального середовища цілісної освіти задовольняють природні потяги учнів до дослідництва і висновків, конструювання, включають відповідно кабінет цілісного світогляду, природне довкілля учня, екологічну стежку, формування природничо-наукової компетентності як здатності обґрунтовувати елементи знань на основі загальних закономірностей природи та реалізації методичних підходів ОСР — формування життєствердного образу світу, основою якого є екологічний образ природи, проведення навчальних занять поза шкільним приміщенням [2].

Кінцева мета компетентнісної моделі освіти як освіти для сталого розвитку (ОСР) — формування мотивованої громадянської позиції збереження довкілля, передачі його з покоління в покоління в непогіршеному стані і формування на цій основі всієї життєдіяльності суспільства [2]. Таким чином, поняття довкілля, зв'язки з довкіллям кожної людини і суспільства в цілому, формування здатності людини забезпечувати стабільність зв'язків у довкіллі з використанням законів сучасної науки входять до фундаментальних понять ОСР. Проблема полягає у виявленні місця і ролі цих понять у навчальному середовищі з метою орієнтації його на задоволення умов інтеграції змісту освіти, в тому числі на засадах освіти для ОСР.

Як уже вище відмічалось, під навчальним середовищем ми розуміємо систему впливів і умов формування особистості за соціально заданим зразком, а також можливостей для розвитку природних задатків учня в соціальному і просторово-предметному його оточенні.

Просторово-предметний компонент навчального середовища — матеріальна база, необхідна для навчання, виховання, розвитку особистості, формування її ключових і предметних компетентностей не завжди відповідає своєму призначенню [3].

У традиційній шкільній кімнаті, яка найчастіше і слугує матеріальною базою навчального середовища, дуже мало місця для самостійної роботи учня. Об'єкти довкілля, майстерня, лабораторія, матеріали, інструменти, за допомогою яких учень міг би моделювати, творити і самостійно досліджувати — все це в більшості випадків відсутнє. Матеріальна база навчання, яка була б задіяна в цих процесах, не має навіть точно визначеного місця в традиційних навчальних програмах, в стандарті освіти.

Створення власного освітнього продукту, робота над проектом, дослідницька діяльність — усе це потребує відповідної матеріальної бази школи: спеціально обладнаного кабінету, коридорів та рекреацій, де учні можуть працювати індивідуально чи в групах, а також спеціально обладнаних ділянок довкілля, екологічної стежки. Цю умову можуть задовольнити для 5-6 класів кабінет довкілля, для 10-11 класів — кабінет цілісного світогляду та екологічна стежка, заповідник на подвір'ї школи [2].

Кабінет цілісного світогляду доцільно умовно поділити на осередки: природничо-математичний, краєзнавчий, віртуальної реальності, мистецький та ін. В таких осередках учні під час роботи в групах вільно переміщуються, спілкуються з приводу проекту моделі об'єкту, що вивчається, обирають для неї заготовлені учнями матеріали, користуються інструментами мінімайстерні.

Типові риси навчально-методичного забезпечення традиційної освіти — переважна спрямованість на пасивне засвоєння інформації, механічне скупчення учнів, одноманітність програм і методів навчання, які мало спрямовують навчальний процес на формування цілісної картини світу, життєствердного образу світу як основної характеристики представника суспільства сталого розвитку. Стандарт освіти має включати матеріальну базу школи, перелік об'єктів довкілля учня, які він має навчитися досліджувати і взаємодіяти з ними. Навчально-методичне забезпечення — підручники, навчальні посібники для учнів мають проектувати формування в учня життєствердного образу світу, його систематичні заняття в етносоціоприродному довкіллі, поза межами школи. Продовженням уроків серед природи має бути праця в домашніх умовах.

Навчальне середовище цілісної, компетентнісної моделі освіти має включати етносоціоприродне довкілля учня, матеріальну базу школи, навчально-методичне забезпечення, яке реалізує методичні основи формування життєствердного образу світу, людський фактор, до якого входять учні, вчителі, батьки, громадські організації.

Ключові слова: структурні елементи навчального середовища, природничо-наукова компетентність, компетентнісна модель освіти, довкілля, інтеграція змісту освіти.

Список використаних джерел

1. Базарный В. Ф. Здоровые дети — будущее нации! *Народное образование* 2013. № 2. С. 15-20.
2. Ільченко О. Г. Проектування навчального середовища освіти для сталого розвитку. *Інтеграція змісту освіти на засадах освіти для сталого розвитку* : зб. наук. праць «Технології інтеграції змісту освіти» за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 26 квітня 2012 р. Полтава : ПОШПО, 2012. С. 112-117.
3. Панов В. И. Психодидактика образовательных систем: теория и практика. СПб.: Питер, 2007.